



FALKENBERG

Kommunstyrelseförvaltningen

Administrativa avdelningen

Johan Ahlberg

Tjänsteskrivelse

Datum

2016-12-05

Yttrande på betänkandet Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten. KS 2016-444

Falkenbergs kommun har beretts möjlighet att yttra sig över Justitiedepartementets betänkande Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten (SOU 2016:71). Utgångspunkterna i betänkandet är att förenkla omvalsförfarandet i syfte att möjliggöra för omval inom en kortare tid än vad som är gällande i nuläget, då de senaste omvalen ägde rum omkring åtta månader efter det ordinarie valet och beslut togs om omval. Betänkandets andemening är att förutsättningarna för omval ska bli i princip desamma som vid ordinarie val. Den långa tidsaxeln menar utredarna förändrar förutsättningarna för omval, sett till kretsen av röstberättigade och valbara partier. Vidare rör betänkandet förslag på åtgärder för utökad valhemlighet vad beträffar valsedlarnas tillhandalhållande i vallokalerna, eftersom den plats på röstmottagningsstället där valsedlarna finns utlagda inte skyddas mot insyn.

Valnämnden har för kommunstyrelsen i Falkenbergs kommun framskrivit ett yttrande på betänkandet. Nedan följer valnämndens synpunkter på de förslag som presenteras i betänkandet.

Röstlängdsbestämmelserna bör inte ändras

Inför ett val upprättar Valmyndigheten en förteckning över dem som är röstberättigade (röstlängd). Röstlängderna grundas på uppgifter som 30 dagar före valdagen finns i Skatteverkets folkbokföring. En förenkling av omvalssystemet skulle kunna innebära att endast de personer som upptogs i röstlängden vid det ordinarie valet ska ha rätt att rösta i händelse av omval. Dock kommer en sådan ändring bli problematisk då det kan ske in- och utflyttningar efter ordinarie val i områden där omval ska ske. Det innebär att utflyttade personer kan ha rösträtt i dessa områden, medan inflyttade personer som inte bodde i området innan det ordinarie valet saknar rösträtt. Bortsett från att en sådan ändring skulle utmana rösträtten går det inte heller att utesluta en eventuell påverkan av valutgången. Utredningen föreslår därför i betänkandet att befintliga bestämmelser om röstlängder inte bör ändras.

Falkenbergs kommun har ingenting att erinra mot förslaget och delar utredningens inställning om att röstlängdsbestämmelserna inte bör ändras.

Nya partier och kandidater ska inte kunna anmälas till ett omval

Utredningens syfte är att förutsättningarna för omval så långt som möjligt ska vara desamma som vid ordinarie val. Därför föreslås att endast de partier och personer som är valbara vid ordinarie val ska ges möjlighet att ställa upp vid ett eventuellt omval. Partier och personer som inte var valbara vid det ordinarie valet ska följaktligen inte heller ges möjlighet att ställa upp vid omvalet. Förutsättningarna på parti- och kandidatsidan skulle med en sådan ordning redan vara färdigställd vid beslut om omval. Övriga fördelar är att valsedlar kan återanvändas, effektiviteten ökar kring anmälnings- och registreringsförfarandet samt att omvalet blir ett omval i verklig mening, och inte som ett nytt val med andra förutsättningar. Ett samtycke för kandidatur i ordinarie val och eventuellt omval föreslås inlämnas senast fredagen före valdagen.

Falkenbergs kommun delar utredningens förslag om att samtycke ska inlämnas innan den ordinarie valdagen och att samtycket gäller för kandidatur i ordinarie val såväl som vid ett eventuellt omval. Det är av vikt att endast de kandidater som är aktuella vid det ordinarie valet också är tillgängliga vid omvalet och att nya partier eller personer således inte tillkommer mellan ordinarie val och omval. Dock ser Falkenbergs kommun ett behov av tillägg till utredningens förslag som inte enbart nöjer sig med ett inlämnat samtycke innan ordinarie val för att också vara aktuell i omvalet. Då omvalet äger rum en tid efter att samtycket lämnats in, valet ägt rum och beslut tagits om omval är det flera saker som kan hända kandidaterna så som flytt eller sjukdom med mera. Det gör att det inlämnade samtycket inte kan garanteras vara helt tillförlitligt. Därför föreslår Falkenbergs kommun att det samtycke som lämnas in för kandidatur i ordinarie val och eventuellt omval också ska bekräftas av kandidaten innan ett eventuellt omval äger rum. I övrigt delar Falkenbergs kommun utredningens förslag om att ett parti eller kandidat kan göra särskild anmälan om deltagande endast i omval.

Ett omval ska hållas så snart som möjligt och senast inom tre månader

Då utredningen föreslår förenklingar beträffande anmälan av partier och kandidater vid omval finns följaktligen utrymme för tidsvinster. Därför föreslår utredningen en tidsfrist om att omval ska äga rum senast tre månader efter de att beslut tas om omval, men om det är möjligt är det välkommet att låta omvalet äga rum tidigare.

Falkenbergs kommun har ingenting att erinra mot förslaget och delar utredningens inställning om att omval bör hållas så snart som möjligt och senast inom tre månader från beslutandedatum.

Ändrade tidpunkter för utskick av röstkort

Enligt nuvarande ordning ska röstkortet vara väljarna tillhanda senast 18 dagar innan valdagen, medan förtidsröstningen startar först tio dagar innan valdagen. Det är en differens om åtta dagar. Därför föreslår utredningen att röstkortet istället ska vara väljarna tillhanda tio dagar innan valdagen, alltså samtidigt som förtidsröstningen öppnar. Vidare framgår av nuvarande bestämmelser att utlandsröstkortet ska skickas senast 50 dagar innan valdagen. Utredningen föreslår istället att dessa ska skickas så snart som möjligt

efter det att beslut tas om omval. Föreslagna ändringar möjliggör för att omval ska kunna genomföras på kortare tid och vara tillfredställande med övriga förslag i betänkandet.

Falkenbergs kommun har ingenting att erinra mot förslaget och delar utredningens inställning om att effektivisera utskicksförfaranden.

Övriga frister vid omval bör inte ändras

Mot bakgrund av ovan nämnda förslag på ändringar avseende tidsfrister vid omval har utredningen övervägt även andra tidpunkter för en del förfaranden så som brevröstning, budröstning och förtidsröstning. Utredningen anser att det ej föreligger behov av ändringar i bestämmelserna.

Falkenbergs kommun har ingenting att erinra mot förslaget och delar utredningens inställning.

Handläggningen av överklaganden effektiviseras

Enligt nuvarande bestämmelser ska resultatet av riksdagsvalet och val till Europaparlamentet tillkännages genom kungörelse. I effektivitetssyfte föreslår utredningen att valresultatet istället offentliggörs genom att protokollet läggs fram för granskning, i likhet med hanteringen av kommunal- och landstingsval. Vidare föreslår utredningen en mer effektiv ordning för hantering av överklaganden av valresultat som innebär att överklaganden inlämnas till Valprövningsnämnden. Den i vallagen uttryckliga rätten att yttra sig över överklaganden, som allmänheten har efter kungörandet, tas också bort i betänkandet. Förändringarna kan bidra till att ett eventuellt omvalsförfarande går snabbare.

Falkenbergs kommun har ingenting att erinra mot förslaget och delar utredningens inställning.

Skyddet för valhemligheten kan förbättras & Valsedlar ska finnas innanför valskärmen

Enligt nuvarande ordning ska valsedlarna tillhandahållas väljarna genom att de finns tillgängliga på lämplig plats i anslutning till ett röstmottagningsställe. Utredningen har gjort bedömningen att kravet på att val ska vara fria och hemliga i stort är tillgodosett genom nuvarande system. Utredningen har dock övervägt olika lösningar på hur väljarens plockande av valsedlar skulle kunna gå till utan att det blir synligt för omgivningen vilka val väljaren gör. Förslaget som presenteras i betänkandet är att valsedlarna ska tillhandahållas innanför valskärmarna. Väljaren får då vara ifred vid valhandlingen och erbjuds starkt skydd för valhemligheten. Det ställer dock andra krav på skärmarnas utformning än hur det är idag.

Falkenbergs kommun delar utredningens bild av att valen i Sverige är fria och hemliga genom nuvarande system, det vill säga att väljaren gör i ordning sin röst enskilt och utan insyn bakom en valskärm, medan röstmottagarna håller i ordning bland valsedlarna. Falkenbergs kommun ställer sig kritisk till de förslag som ventileras i betänkandet för att på olika sätt bemöta den eventuella oro som finns över att valhemligheten inte garanteras

genom befintligt system att tillhandahålla valsedlar. De alternativa modeller som presenteras för ökad valhemlighet i betänkandet är inte övertygande, vilket utredningen i stort också håller med om. Modellerna upplevs som mer osäkra än dagens väl fungerande system.

Förslaget om att valsedlar endast ska erbjudas innanför valbåset uppfattas av Falkenbergs kommun som ett onödigt tilltag och ingenting som med säkerhet genererar säkrare val. Tvärtom kan riskerna öka för olika former av valfusk då valsedlarna hålls gömda. Utredningen lyfter att den föreslagna ändringen ger ökat ansvar för väljaren och att skyddet för valhemligheten blir mycket säkrare. Frågan är dock om den absoluta hemligheten av vilka valsedlar som väljaren har möjlighet att välja bland orsakar onödiga risker med tanke på möjligheterna att ifred blanda eller ta bort valsedlar i syfte att påverka valutgången. Kontrollen av valfunktionärerna måste vid ett sådant införande öka väsentligt, vilket kan väntas ta mycket tid i anspråk och även öka riskerna för köbildning, vilket borde undvikas.

Frågan kvarstår om det verkligen föreligger bekymmer med dagens förfarande för att säkra valhemligheten – Falkenbergs kommun bedömer att så inte är fallet. Istället är det av värde att fortsätta det ständiga utbildningsarbetet av funktionärer och informationsspridningen till väljare, samt nyttja väl fungerande lokaler för ändamålet och vidta åtgärder som motverkar köbildning. Just köbildningen är ett osäkerhetsmoment som bör tas på största allvar. Förtidsröstning är en del som kan avlasta det höga tryck som annars uppstår på valdagen och som kan ge upphov till upplevd känsla av osäkerhet.